

D I S S E R T A T I O

INAUGURALIS MEDICA

D E

M O X A

QUAM ANNUENTE

INCLYTA FACULTATE MEDICA

PRO GRADU DOCTORIS MEDICINAE

RITE CONSEQUENDO

IN ALMA AC CELEBERRIMA REGIA SCIENTIARUM

UNIVERSITATE PESTIENSI

PUBLICAE ERUDITORUM DISQUISITIONI SUBMITTIT

ANTONIUS C. FELDMANN,

AA. LL. ET PHILOSOPHIAE DOCTOR, etc.

HUNGARUS NEOSOLIENSIS.

**Theses adnexae publice defendentur in R. Scientiarum
Universitatis palatio majore die 31. Octobris 1831.**

PESTINI,

TYPIS NOBILIS J. M. TRATTNER DE PETRÓZA.

PER ILLUSTRI AC GENEROSO DOMINO
VICTORI CAROLO GIOVANOLI
MERCATORI AC CIVI IN LIBERA REGIA
CIVITATE NEOSOLIENSI
AFFINI SUO

BONNIA

GAVIN SINCERAE AMICITIAE
 PERPETUI AESTIMII
 MONUMENTUM
 DISSERTATIONEM HANC
 DICAT.

AUTHOR.

-olras nuntui silicetilib, sibodou ibitacilqpp
 ut illeisibent nulli nar ob empicob, aie
 anibolitoq sibi? a sioicla eod ob aicrib
 amur ut, hooqz muretoqib auditoibus to
 zibitabilib mibitor additor to, muretoqz
 amur ob. **Pro o e m i u m.**
 -ut onitor ob silicetib ni, muretoqz eod

Instituto litterario satisfactus moxam in
 thema Dissertationis meae inauguralis ea
 ex ratione elegi, quod ultimo hoc saeculo
 Germaniae medicorum pauci, in Hungaria
 vero vix aliquis moxam in usum vocaverit;
 cum tamen Jappanenses, et Chinenses ab
 antiquissimis temporibus moxam in morbis
 etiam gravissimis tanta cum praedilectio-
 ne adhibeant, ut posthabitis omnibus aliis
 indicatis pharmacis ad moxam ceu reme-
 dium efficacissimum confugiant; in Gallia
 quoque ut alios silentio praeteream, post
 C. Larrey, B. Percy, non absimiliter in
 Hispania Doctores Rivera, et Sabino, in
 Anglia Boyle moxam salutari cum effectu
 adhibeant, e re esse censui, ut in gratiam
 pagellas has lecturis, id, quod de Moxa,
 ejus varietatibus, de moxam parandi, atque

applicandi methodis, differentia intuitu actionis, denique de usu illius medicinali in diversis de hoc objecto scriptis periodicis et authoribus dispersum reperi, in unum colligerem, et breviter totidem distinctis sub Capitibus exponerem, atque sic thema hoc obsoletum, in scholis de nomine tantummodo notum, in lucem vocarem.

CAPUT I.

De moxa, ejus varietatibus atque parandi methodis.

Moxa figuram habet parvae pyramidis, aut cylindri, cujus basis sex usque octo lineas in diametro numerat, altitudo vero unum pollicem non excedit. In casibus solummodo extraordinariis majoris quidquam dimensionis moxas adhibent Japanenses et Chineses, quas hi construere norunt ex artemisiae vulgaris latifoliae *Lin. gossypio*, quod planta haec longiori tempore in umbra siccata, postmodum bene carminata rejecta epidermide largitur, quod dein iidem ignoto hactenus vinculo in formam pyramidis cogunt, atque detinent.

Apud Europaeos paratur moxa juxta *C. Larrey* e gossypio arboreo carminato, quod in frustillum tenuis telae involvitur ita, ut formam cylindri parvi aut pyramidis referat, quam formam ut porro quoque retineat, aliquot puncturis acus firmatur. Si moxa cylindrum conicum repraesentet, debet longitudo ejus circiter unum pollicem habere, crassities vero huic appropartionata esse.

Juxta *B. Percy* construitur moxa aut ex helianthi annui medulla, quae ut notum est *Kali nitricum* sua sponte exclusum in superficie sua gerit, aut e mollibus filis lineis in formam gossypii carminatis atque in solutione drachmarum duarum *Kali nitrici* in unius librae aquae communis per longius tempus maceratis, dein siccatis, et iterum carminatis, stratoseque locatis, quae

strata deinde tenui atque attrita tela gossypina praevis in solutione prius dicta peraeque macerata in formam cylindrorum obvolvuntur.

Pharmacopaeus Parisiensis nomine Bataille (rue de Beaune Nro 23. duplicis formae moxas tela gossypina Cattun dicta obvolutas e medulla helianthi annui parat, easque cylindros ardentes aut Percy moxas generatim nuncupat.

Speciatim autem moxas cylindros repraesentantes imperforatos, unum pollicem in altitudine habentes, quoad diametrum vero a dimidio usque unum pollicem variantes, et intra 2^a—3 minuta prima conflagrantes moxas de Ve-lours nominat. Alterius vero formae moxas appellat Pou-pees de Feu, pupulas igneas (Feuerpuppen), quae formam habent conii parvi sachari, qui in medio sui foramen duarum linearum in diametro, usque ²/₃ altitudinis pupulae pertingens, apicem vero imperforatum ellychnioque in-structum habet. — In pupulis his accenditur medio carbonis candentis, vel medio glomi cerei aut ellychnium in apice positum; aut si necesse sit, eas abbreviari superficies per rescissionem enata. Hujusmodi pupulae intra 3. 4—5. minuta prima deflagrant, prout nempe plus aut minus ex tertia imperforata pupulae parte abscinditur. Generatim autem, quod de omnibus moxis valet curandum, ut tota superficies simul accendatur.

CAPUT II.

Moxam applicandi ratio.

Ut moxa bene applicari possit, locus cui moxa imponenda venit, notatur pigmento quodam nigro, v. c. atramento. Deinde tota superficies cutis membri illius linteo madido fortiter expresso, facto in puncto notato foramine tegi debet ad impediendum, ne scintillae decedentes eutem reliquam laedant. Quamprimum moxa in sua superficie superiori accenditur, basis ejusdem in tena-

culo *) moxae fixa, loco atramento notato superponitur, et medio tubi ferruminatorii usque ad plenariam moxae conflagrationem aer lente afflatur. Et haec est procedendi ratio in deflagratione moxarum Japonensium, Chinesium, nec non Larreyanarum.

Moxae Percyanæ, quae accensae absque afflatu aeris comburuntur, auxilio tubi ferruminatorii quod non egeant, per se clarum est. Hae retinentur in designato loco medio acus, aut fili tenuis metallici stilo quopiam instructi, aut medio volsellae cruribus subtilibus provisae. Cum vero moxae, quae e medulla parantur, admodum leves sint, hae optime figuntur, si earum basis ichthyocolla soluta illinatur. Percy apud infantes aut adultiores inquietos tenue crustulum madefactum basi moxae applicat, et taliter eam loco adurendo imponit, quin testante eodem plenaria deflagratio moxae hoc modo impediatur.

CAPUT III.

Differentia intuitu actionis moxarum.

Intuitu hujus inter moxas Europaeas et Japonensium atque Chinesium magnum observatur discrimen, unde etiam ut cuique pateat, quae species moxarum alteri praeferenda sit, exponam singularum actionem.

Japonensium et Chinesium moxa se distinguit a nostris Europaeis actione sua lenta. Postquam nempe in sua superficie accenditur, oboritur in cute sensus quispian caloris haud molesti, qui in specie quadam vibrationis consistit, et analogus est sensationi, quae instantem lipothymiam praecedat. Sensatio haec mutatur sensim in aestum, qui successive increscit ita, ut priusquam ad maximum intensitatis gradum perveniat, adminus 100 minuta secunda elabantur. Intensitas haec durat 15—20

*) Tenaculum moxae (Porte moxa Moxaträger) inservit moxae ubi licet figendae. Est autem stilo provisus annulus metallicus, qui per adglutinata tria minuta substacula e ligno ebano malo utpote conductore calorigi a cute remotus, basim moxae recipit, et usque ad plenariam ejusdem conflagrationem regit.

secundis, dein ejusdem imminutio continuat 14—18 secundis, atque sic universim doloris sensatio actione moxæ supranominatæ excitata durat per $2\frac{1}{4}$ minuti primi. Crusta alboflavicans humida, minoris quidquam diametri quam basis moxæ fuit, per dies 14 perstat. — Operatione absoluta pars affecta absque augmento doloris attactum perfert, suppuratio vero insequens, et ulceris profunditas non sunt tam notabiles, prout quas nostræ moxæ comites habent.

Moxæ juxta C. Larrey, et praeunte Percy a Pharmacopæo Bataille e medulla helianthi paratæ causant in cute calorem valde molestum, qui subito in magnum ardorem increscit, qui in Larreyanis 12—15 minutis primis, in Percyanis 2—3 minutis primis durat, quoad usque tandem ignis cutem contingens crustam fuscam aut nigricantem exsuccam causat. Quæ per cylindros arduos Percyanos inducta est crusta, figuram circularem, et quod notari meretur, ejusdem crassitiei per universum offert. Post Larreyanas vero moxas enata crusta exsucca jam die 5 aut 6. decidens, ulcus profundum largiter suppurans, cicatrice diu sensili consolidandum relinquit.

CAPUT IV.

Usus medicinalis moxæ.

Salutares vires moxæ consistunt in plenaria perturbatione sensibilitatis, et translocatione focî morbosæ irritationis partis affectæ. Ut autem effectum hunc procurare valeat moxa, princeps ejus qualitas sit oportet, ut lente deflagret, et successivam, sed diutius durantem irritationem producat, et in hoc differt actio moxæ ab actione ferri candentis, quod Prof. Rust in luxatione spontanea adhibet, quoniam hoc subita, violentique sua actione partis contactæ cutem destruit, quin impressione sua dolorem diutius perdurantem, atque sic novum irritationis, derivationisque focum procuret. — Ob eandem rationem etiam Larrey contra usum moxarum Percyanarum cito conflagentium excipit, licet earundem efficaciam in clandestinis pulmonum inflammationibus ipse ultro agnoscat. Effectus enim moxæ est in ratione di-

recta intensitatis, et duratione irritationis; dependet itaque magis a foco phlogoseos crustam ambeunte, quam ab insequente suppuratione, eapropter etiam C. Larrey aliquot guttas ammoniæ liquidæ loco suppuranti superfundit ad imminuendam atque abbreviandam sæpe in longius tempus excurrentem suppurationem. Facile enim contingit, ut pars affecta irritationi per suppurationem longiorem excitatæ advescat, atque sic derivatio intenta haud obtineatur; insuper apud aegros cachecticos suppuratio protracta miserias eorundem auget, e. c. in nonnullis casibus apud rhachiticos. Interim per se clarum est, quod suppuratio hæc pro circumstantiis jam foveri jam inhiberi debeat. Nam quo magis heroicum est quoddam remedium, eo magis noxium evadit in manu imperiti. Moxa enim quibusdam corporis humani partibus applicita periculosissima symptomata provocavit. Sic C. de Haen et Pouteau narrant, quod parti capitis cute solummodo tectæ applicita moxa inflammationem meningum cerebri et mortem adduxerit. Eapropter dispiciendum est, quibus partibus moxam applicare non conveniat.

Non convenit applicare moxam:

1mo. Illi parti capitis, quæ integumentis communibus et pericranio non nisi tegitur.

2do. Palpebris, naso, auriculis, laryngi ac tracheæ per totum hujus decursum, glandulis mammarum, lineæ albae, nec non organis genitalibus, si praesentibus. e. c. tumoribus scirrhis moxam perinaeo applicare non libet.

3tio. Regionibus illis, in quibus tendines prope superficiem siti sunt, aut in articulationibus, ubi metus adest, læsionis membranarum capsularium.

Scopo effectum moxæ adjuvante praemitti possunt cucurbitæ cruentæ, et in omni casu cura interna adæquata adhibenda.

Respectu morborum, in quibus moxa commendari meretur, recurro ut plurimum ad expertissimum Larrey, qui primus inter continentis medicos ad normam Japonensium et Chinensium moxam in morbis persæpe gravissimis felici cum successu adhibuit, et sequentes adnotavit:

A. *In morbis oculorum* ortis ex defectu activitatis membranarum bulbi ipsius, incipiente cataracta, debilitate aut necdum inveterata paralyi nervi optici indicatur moxa, quae juxta decursum nervorum, cum nervis ocularibus proximo in nexu existentium applicatur. e. c. supra nervum facialem ejusque ramos, supra nervum maxillarem superiorem, et nervum frontalem.

B. *In morbis Organi auditus*, speciatim in cophosi per frigus humidum exorta cum aponia conjuncta, ramis nervi facialis, nec non circa aurem applicita moxa bonum persaepe effectum habuit.

C. *In morbis systematis muscularis*: si motus convulsivi quorundam musculorum habituales aut chronici evaserunt, e. c. in prosopalgia undecunque, cumprimis post contusiones orta indicatur moxa. Debent autem morbi ipsius sedi aut decursui laesi nervi quantum licet proxime applicari. — In paralyi musculorum diversi gradus et extensionis cum vel sine alienatione sensibilitatis: per consequens in paraplegiis *) ubi moxa in vicinia columnae vertebrarum, ad apophyses costales, ad os sacrum, nec non ad basim cranii, hoc est, generatim ad originem nervorum motui et sensationi partis affectae inserventium, applicita miros subinde effectus produxit. — In hemiplegia faciei per applicationem moxae ad ramos nervi facialis, et anteriores ramos nervi cervicalis multum boni praestatur; in hemiplegia inveterata extremitatum non multum salutis a moxa expectandum. Recenter natam applicitae moxae ad latera columnae vertebrarum et secundum decursum principalium ramorum nervi, prout antea de paraplegiis commemoravi, partem affectam respicientis, persaepe sustulerunt. — Aliter se res habet in acutis nevralgiis, quae sine influxu externo suscitantur, sicut et in tetano, ubi applicatio moxae plus nocet, quam prodest.

*) A physiological Inquiry respecting the actione of moxa and its utility in inveterata cases of Sciatica, Lumbago, Paraplegia, Epilepsy and some other painful, paralytic and spasmodic Diseases of the Nerves and Muscles. By Vill. Wallace Dublin 1827. 8.

D. *In morbis organiscais: et quidem*

1mo. *In morbis capitis*, sic in idiopathica epilepsia, hydrope ventriculorum cerebri, cephalaea. His in casibus applicatur moxa circa basim cranii, cumprimis in loco conjunctionis suturae squamosae cum sutura lambdoidea.

2do. *In morbis pectoris* sequentibus salutarem semet secundum Larrey exhibuit moxa, nominatim in

- a. Asthmate non haereditario, aut per abnormem thoracis conformationem evoluta, aut in nimis grandaevo homine locum habente. Praemissis cucurbitis cruentis applicantur cylindri ardentes ad latera pectoris, ubi capita musculorum pectoralis majoris, et serrati antici majoris affiguntur.
- b. Cardiopalmus intermittens applicationi moxarum pone columnam vertebrarum, et circa regionem cordis cessit.
- c. In chronicis catarrhis, et phlegmasia pleurae non minus utilis fuit moxa, si causam horum morborum retropulsa exanthemata aut syphilis non constituerunt.
- d. Maxime efficacem se exhibuit moxa in phthisi pulmonali; ubi juxta Larrey stagnantes coagulatosve lymphaticos humores, tubercula scrophulosa resolvit, interna ulcera exsiccant, progressum cariei retardat, et consolidationem atque cicatrisationem abscessuum et vomicarum perficit. In hunc finem Larrey moxam applicat illi regioni pectoris, cui pulmonis partes morbosae medio Laenneciani stethoscopi designandae subjacent. Efficaciam moxae in phthisi pulmonali non modo vivis exemplis, sed etiam sectione cadaverum ex aliis superaccedentibus morbis peremptorum, in quorum pulmonibus vestigia efficaciam moxae innuentia apparebant, extra dubium ponit.

Parem felicem experientiam semet in phthisi pulmonali cum moxa fecisse B. Percy asseverat in litteris ad C. F. Gräfe Berolinum 15. Febr. 1822. missis *) in quibus asseverat, quod plures quam centum derelicti phthisici inde

*) Gräfe und v. Walthers Journal. III. 3.

a duobus annis vitam et sanitatem suam applicitis ad peccus pro ratione individualis exigentiae jam 6 jam 12 jam 16, jam 20 moxis debeant, non commemoratis numerice aegris; quos coxalgia, tumoribus frigidis, curvaturis ossium et inflammatione vertebrarum affectos heroico hocce remedio curavit.

Salutares vires moxae in chronicis pulmonum inflammationibus non minus extollunt Hispani medici. Hic commemorasse sufficiat Doctoris Rivera in Villa Real de San Antonio, Doctoris Sabino de Ara in Mojados et novelarum hispanicarum *) in quibus praeter complures casus felices aegrorum ab 1818. — 22dum moxa sanatorum, nominatim refertur unus peripnevmoniae valde protractae, incassum aliis remediis tractatae, dein per iteratam applicationem moxae ad sternum per supranominatum Doctorem Sabino feliciter sublatae.

E. Ex morbis chronicis, et organicis abdominis:

1mo indurationes potius incrassationes membranarum et scirrhus ventriculi, ad quorum sanationem interna remedia, si non noxia adminus inutilia reperta sunt, per iteratam applicationem moxae ad regionem epigastricam sanavit C. Larrey.

2do. Infarctus hepatis, lienis, et aliorum viscerum necdum ad summum gradum evolutos, sustulit moxa.

3tio. Scirrhus uteri applicatione moxae ad regionem lumbarem sanavit, aut transitum eorundem in cancerum adminus impedivit.

4to. In rhachitide moxa secundum Larrey superat omnia alia remedia, estque ut is dicere consuevit: le remede par excellence. Praeter Pouteau commendavere in rhachitide moxam, alii quoque complures Cel. medici. Desault observat, quod in rhachitide suppurationem fovere non conveniat, eapropter aliquot guttas ammoniac liquidae non secus ac Larrey loco suppuranti superfundere commendat; una monet, ne applicatio moxae fiat ad processus spinales, sed potius inter processus transversos vertebrarum juxta decursum posteriorum ramorum nervorum dorsaliun.

*) Decadas de Medicina y Chirurgia practical.

5to. Princeps remedium constituit moxa in morbo Pottiano, qui juxta Larrey in inflammatione vasorum tendines, cartilagine, et ossa percurrentium consistit. Cum itaque memoratae partes in organismo humano frequentius occurrant, inflammatio earundem etiam saepius locum habere poterit, quae pro diversitate sedis diversa sortitur nomina. Sic in columna vertebrarum sedem habens, rhachialgia, in symphysis sacroiliaca sacrocoxalgia, in sterno sternalgia, in costis costalgia, in articulatione femoris femorocoxalgia audit.

Inflammationem clandestinam vertebrarum Larrey pro vera phthisi earundem habet, et in hoc casu moxam pone vertebrae affectas applicat.

Sacrocoxalgia ubi symphyses sacroiliacae morbose affectae sunt, in primo solum stadio per moxam sanabilis est.

In femorocoxalgia (morbo coxario) applicatio ferri candentis juxta Rust hodieum usitata, moxae usum obscuravit. Larrey ipse quidem fatetur, quod in tribus casibus pede jam praeter normam elongato, ferrum candens utiliter adhibuerit, licet postea animadversionem suam addat, idmodi abbreviationem haud diu perdurasse, nisi ulterior cura applicatione moxae adjuva fuit.

Ancylosis spuriae medio moxae curatae casum memorabilem refert Boyle medicus Londinensis in opere suo. *)

Indicatis taliter morbis, in quibus moxa salutarem effectum habuit, coronidis instar commemorare debeo, quod in morbis organi olfactus et gustus moxa nihil boni praestiterit; sic etiam, quod in morbis animae cum mentis exaltatione junctis moxa secundum Larrey non conveniat.

*) A treatise on moxa applicable more particularly to stiff joints, illustrated by Gases and Plates; with some general observations on spinal Diseases, by James Boyle. London 1824, 8.

T h e s e s.

- 1. Existit amaurosis ex spuria nervi optici debilitate.**
- 2. Internis remediis iritis syphilitica tuto sanari nequit.**
- 3. Cataracta non eadem operandi methodo curatur.**
- 4. Respiratio pulmonum est species vitalis secretionis.**
- 5. In morbis inflammatoriis princeps remedium sanguinis evacuatio constituit.**
- 6. In cura morborum princeps ratio habenda est febris.**
- 7. Obtinet generatio spontanea.**
- 8. Venena absolute talia non dantur.**
- 9. Absoluta mortis signa non dantur nisi quae a putredine sunt.**
- 10. Docimasia pulmonum evincit, an foetus respiraverit.**

